

GREVA MUNCITORILOR DE LA FABRICA DE HIRTIE DIN PIATRA-NĂAMȚ (IUNIE—IULIE 1926)

de LEON EȘANU

Începînd din anul 1922, România intră treptat în perioada unei stabilizări parțiale și vremelnice a capitalismului. Este perioada imediat următoare avîntului revoluționar ce marcase o creștere remarcabilă a conștiinței politice și a luptelor revoluționare ale clasei muncitoare.

În anii stabilizării relative a capitalismului în România — ani în care sub aspectul dezvoltării economice s-au înregistrat progrese legate de redresarea economiei capitaliste pe baza lichidării distrugerilor de război, a reutilizării și modernizării unor întreprinderi, a introducerii unor metode și procedee noi de raționalizare capitalistă a producției — masele populare au suportat jugul unei exploatare crescînde. Burghezia și moșierimea urmîrind o înviorare rapidă a vieții economice, în sensul intereselor înguste de clasă, urmîrind întărirea pozițiilor lor economico-politice, au desfășurat o puternică ofensivă pentru răpirea drepturilor obținute de oamenii muncii în timpul avîntului revoluționar. Salariile au fost micșorate, ziua de muncă a fost prelungită, s-a intensificat folosirea pe scară tot mai largă a muncii femeilor și copiilor, impozitele au fost mult mărite.

În această perioadă, masele muncitoare de la orașe și sate au continuat a-și manifesta, sub forme variate, hotărîrea de a se împotrivi ofensivei patronale, politicii duse de clasele dominante. Chiar statisticile oficiale burgheze menționează că în această perioadă au avut loc 579 de greve muncitorești, 1 456 de conflicte de muncă și 27 de lockouturi. În acțiunile greviste au fost antrenați 114 029 de muncitori, iar în conflicte de muncă 460 201 muncitori și funcționari¹. Partidul Comunist din România, conducătorul încercat al clasei muncitoare, a găsit metode tactice cu care proletariatul a putut rezista în fața ofensivei patronale în anii 1923—1928 și a apărut cu dîrzenie interesele vitale ale maselor muncitoare. După scoaterea sa în afara legii, Partidul Comunist din România își reorganizează activitatea pe baze noi, trece în adîncă ilegalitate și

¹ *Conflicte colective de muncă*, București, 1929, p. 5.

luptă în această perioadă pentru a apăra interesele clasei muncitoare împotriva ofensivei patronale¹.

Venirea la guvern a generalului Averescu, paravanul liberalilor, în anul 1926, a constituit semnalul „unui nou val de teroare sălbatică împotriva clasei muncitoare din România”².

Politica internă a generalului Averescu³ era însoțită de o cumplită teroare îndreptată împotriva maselor muncitoare și a Partidului Comunist din România. Guvernul Averescu a luat „măsuri corespunzătoare” pentru a reprima mișcarea muncitorească. A fost stăvilită tendința muncitorilor de a se organiza în sindicate, iar dreptul de apărare a muncitorimii față de exploatarea barbară a patronului era redus la zero.

Manifestările muncitorești au fost oprite, guvernul luând măsuri de dizolvare a Sindicatelor unitare. Nemulțumirile și revolta clasei muncitoare s-au manifestat în special prin numeroase greve. Mișcarea grevistă a crescut în anul 1926 considerabil. După datele oficiale, furnizate de Direcția de studii și statistică a Ministerului Muncii, în raport cu anii 1923—1925, în acest an s-au înregistrat 519 conflicte de muncă și greve față de 240 câte au avut loc în 1925, iar numărul zilelor de grevă s-a ridicat la 326 086, cu 56% mai mult față de anul 1925⁴. Toate acestea constituiau urmarea firească a situației existente, care a fost caracterizată de Consiliul general al Sindicatelor unitare din România, în chemarea sa din 1 mai 1926, astfel: „în timp ce viața se scumpește, alimentele de primă necesitate atingând prețuri fantastice, salariile muncitorilor scad, iar șomajul crește pe zi ce trece”⁵. Ofensivei patronale, clasa muncitoare i-a opus o luptă energetică împotriva scumpetei, pentru creșterea corespunzătoare a salariilor, pentru ziua de lucru de 8 ore și condiții mai bune de muncă. Majoritatea grevelor din această perioadă au avut drept obiectiv sporirea salariilor, reducerea orelor de lucru și alte probleme legate de condițiile nefavorabile de muncă. În fruntea luptelor greviste au fost comuniștii, care au imprimat acțiunilor un caracter combativ și au militat neîncetat pentru interesele vitale ale maselor muncitoare. P.C.R. a luptat cu abnegație și devotament în fruntea maselor de oameni ai muncii, dovedindu-se a fi singura forță capabilă a se opune regimului de exploatare burghezo-moșierească.

În ultimii ani ai stabilizării relative a capitalismului, în orașul Piatra-Neamț se remarcă o serioasă sporire a numărului întreprinderilor industriale, ceea ce a determinat și o creștere corespunzătoare a populației acestui oraș. Astfel, potrivit datelor oficiale, în anul 1921 orașul avea 7 fabrici de hârtie și o populație de 19 100 de persoane; cîțiva ani mai

¹ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ed. a IV-a, E.S.P.L.P., București, 1956, p. 370.

² *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, vol. II, E.S.P.L.P., 1953, p. 483.

³ Privitor la diferitele aspecte ale acestei guvernări, vezi articolul J. Benditer și D. Șandru, *Contribuții la cunoașterea situației interne a României spre sfîrșitul stabilizării relative a capitalismului*, în „Studii și cercetări științifice” (Istorie), Filiala Iași a Academiei R.P.R., nr. 1, 1961, p. 7—30.

⁴ Cf. „Dimineața”, 28 mai 1927.

⁵ *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, vol. II, p. 434.

tîrziu, numărul întreprinderilor sale industriale este de 28, iar populația se dublează¹. În acești ani au intrat în funcțiune o serie de noi fabrici, legate de profilul natural al regiunii, de materia primă existentă la fața locului. Dezvoltarea aceasta relativ rapidă a atras și o sporire simțitoare a numărului de muncitori care furnizau forța de muncă noilor întreprinderi din oraș. Printre cele aproape 30 de „stabilimente industriale” ce existau în anii 1926—1927, fabrica de hîrtie și mucava din orașul Piatra-Neamț era cea mai reprezentativă. Înființată în anul 1908, de o societate cu nume colectiv, „Gustav Eichler”, aceasta a funcționat cu întreruperi în anii 1909—1912, 1916—1920. La 1 iulie 1921 a fost cumpărată de marele miliardar Aristide Blank, director general al băncii „Marmorosch-Blank”. După patru ani, în 1925, s-a transformat în societate anonimă, cumpărată fiind de o societate ce-și avea sediul la București². Dacă în 1921 capitalul ei a fost de 8 000 000 lei, după cinci ani capitalul industrial de care dispunea această fabrică era de 45 000 000 lei. Forța motrice a întreprinderii avea o capacitate de 3 250 CP, iar numărul muncitorilor angajați atingea cifra de 450³. În această perioadă existau în toată țara, pentru industria hîrtiei și celulozei, 15 întreprinderi, care însumau un total de 4 864 de muncitori. Dintre acestea, doar trei aveau peste 500 de muncitori, două cuprindeau între 400 și 500 de muncitori, restul funcționînd cu un număr mai mic de lucrători⁴. Din compararea acestor date reiese că fabrica de la Piatra-Neamț era, în această ramură, una dintre cele mai importante din țară⁵. Anul 1927 n-a fost un an favorabil pentru județul Neamț. Din cauza lipsei de credit, activitatea comercială a stagnat într-o foarte mare măsură⁶. Totuși, fabricii de hîrtie și mucava din Piatra-Neamț „i s-a dat o dezvoltare considerabilă, investindu-se în instalațiuni circa 100 000 000 lei” (sublinierea ns.). Acest fapt a permis ca în anul următor (1928) producția fabricii să se ridice la 6 021 000 kg de hîrtie, carton și mucava⁷. Instalațiile ei au fost continuu perfecționate în raport cu evo-

¹ Arh. st. Piatra-Neamț, Prefectura jud. Neamț, *Expunerea situației județului pe anii 1921—1927*; Arh. st. București, fd. Ministerului de Intențe, dos. nr. 91/1921, f. 3.

² Arh. C.C. al P.C.R., Id. 5, dos. nr. 793, p. 269; „Reformatorul”, 21 iunie 1926, Piatra-Neamț.

³ C. Mătasă, *Călușa județului Neamț*, p. 61. În toată Moldova existau în această perioadă doar 12 întreprinderi industriale cu peste 500 de muncitori.

⁴ „Analele Institutului de istorie a partidului”, nr. 3, 1962, p. 88—89.

⁵ Inceputurile industriei hîrtiei în Moldova în prima jumătate a secolului trecut sînt legate tot de orașul Piatra-Neamț. Astfel, prima fabrică de acest fel din Moldova a fost cea înființată de Gh. Asachi la Cetățuia, lângă Piatra-Neamț, deschisă la 8 noiembrie 1841. Privitor la această problemă, vezi Gh. Ungureanu, *Fabrica de hîrtie a lui Gh. Asachi de la Petrodava*, în „Anuarul liceului de băieți din P. Neamț 1933—1934”, p. 83—87; Valerian Popovici, *Inceputurile industriei de hîrtie în Moldova*, în „Analele științifice ale Universității, «Al. I. Cuza» din Iași” (științe sociale), tom. I, fasc. 1—2, 1955, p. 87—110.

⁶ Industria de cherestea, de exemplu, care era cea mai răspîndită în județ, a fost redusă la 30% din ceea ce fusese. De fapt, nu este vorba de o situație specială a județului Neamț, căci întreaga industrie forestieră a intrat în oniză încă din anul 1926. Numai din octombrie 1926 pînă în mai 1927, după datele oficiale au dat faliment 10% din întreprinderile forestiere („Dimineața”, 27 mai 1927).

⁷ C. Mătasă, *op. cit.*, p. 61.

luția tehnicii. Dacă fabrica a înregistrat în acești ani, precum am arătat, o dezvoltare continuă, faptul se datora, în primul rând, intensei exploatarei la care erau supuși muncitorii. Creșterea neîncetată a profiturilor care se realizau din coeficientul sporit al muncii neplătite a muncitorilor a permis patronilor fabricii să facă investiții însemnate, care au determinat dezvoltarea și lărgirea producției și implicit sporirea într-un mod corespunzător a veniturilor acționarilor ei. Situația economică și condițiile de muncă ale muncitorilor, creatorii de fapt ai acestor profituri și beneficii mereu crescînde, erau, în schimb, dintre cele mai deplorabile.

Salariile muncitorilor fabricii erau extrem de mici, mai ales dacă le raportăm la indicele costului vieții din acea perioadă. Cîștigul zilnic al muncitorilor era de 40 pînă la 60 de lei, iar muncitoarele, care erau utilizate în număr mare în fabrică, primeau doar 24 pînă la 30 de lei¹. Pentru a aprecia mai bine situația acestor muncitori, trebuie avut în vedere și faptul că în orașul Piatra-Neamț, vara mai ales, viața era mai scumpă cu 50% decît în București². În decurs de doi ani, muncitorii fabricii nu primiseră nici un fel de sporuri la salarii, deși în acest timp traiul se scumpise cu peste 30—40%³. Cei 300 de muncitori semicalificați, avînd o vechime de 13—14 ani, erau plătiți cu 40—50 de lei pe zi și numai 50 de inși, din totalul de peste 400, primeau 70 pînă la 100 de lei pe zi⁴. Ce posibilități de existență ofereau aceste sume derizorii, cînd în anul 1926, potrivit *Buletinului statistic al României*, bugetul lunar minim necesar unei familii de trei persoane era de 8 870 de lei⁵. Nici cele mai mari salarii nu puteau acoperi acel minim necesar stabilit chiar de statistica oficială, iar 50% din salarii reprezentau o treime din minimul de trai. Aprecierea că „pe zi ce trece alimentele, îmbrăcămintea și toate articolele se scumpesc” era însoțită de constatarea că salariile muncitorilor continuau să rămîină aceleași. Partidul Comunist arăta maselor muncitoare că „...urcarea nebunească a prețurilor este mijlocul sigur prin care tot salariatul este silit să muncească din răsuputeri, ba chiar mai mult decît înainte, primind în schimb mult mai puțin. Urcarea prețurilor, scumpetea fără seamăn, sînt în realitate o scădere a salariului real și o mărire extraordinară a cîștigurilor capitaliștilor”⁶. Referindu-se la trăsăturile esențiale ce caracterizau situația maselor muncitoare din România burghezo-moșierească, Gh. Gheorghiu-Dej subliniază: „munca peste puteri și salarii de foame, teroare și gloanțe în loc de pîine și drepturi, aceasta era partea muncitorilor, din truda căroră capitaliștii din țară și de peste hotare îngrămădeau uriașe profituri”⁷.

¹ „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

² „Lumea”, 25 iun. 1926.

³ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 270.

⁴ *Ibidem*, f. 270; „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁵ „Analele Institutului de istorie a partidului”, nr. 3, 1962, p. 108.

⁶ *Documente din istoria P.C.R., 1923—1928*, vol. II, p. 57.

⁷ Gh. Gheorghiu-Dej, *A XV-a aniversare a eliberării României de sub jugul fascist*, Ed. Politică, 1959, p. 5—6.

Din punct de vedere organizatoric, muncitorimea din Piatra-Neamţ era cuprinsă în Sindicatul unitare, acest oraş fiind, împreună cu altele, dintre cele care au aderat în întregime la C.G.S.U.¹.

Activitatea susţinută desfăşurată la Piatra-Neamţ de către Comisia locală a Sindicatelor unitare pe linia organizării şi antrenării muncitorilor la acţiune făcea obiectul unor sesizări şi intervenţii ale organelor represive burghezo-moşiereşti.

Cu toată teroarea ce se exercita împotriva Sindicatelor unitare, la Piatra-Neamţ, influenţa lor asupra muncitorilor era în continuă creştere. Muncitorii nu recunoşteau „ca apărător al lor decît C.G.S.U. şi Sindicatul unitare”². La sediul Comisiei locale a sindicatelor aveau loc dese întruniri, în care se dezbăteau diverse chestiuni la ordinea zilei care interesau pe muncitori³. Munca neobosită pe care o desfăşurau comuniştii în rândurile tuturor categoriilor de muncitori, prin intermediul Sindicatelor unitare şi, în general, folosind toate posibilităţile legale, n-a scăpat atenţiei poliţiei şi siguranţei din Piatra-Neamţ. În numeroasele rapoarte pe care le adresau organelor lor superioare, se insista continuu asupra faptului că Sindicatul unitare erau utilizate de comunişti pentru propaganda politică ce o făceau printre muncitori, care erau îndemnaţi la acţiuni organizate în faţa ofensivei patronale. La sediile şi în sălile muncitoreşti aveau loc numeroase descinderi şi percheziţii, care se soldau de fiecare dată cu confiscarea materialului găsit, arestarea conducătorilor muncitorimii etc.⁴.

Atrăgînd mereu atenţia că cei care conduc Sindicatul unitare din Piatra-Neamţ „sunt capii mişcării comuniste din localitate”⁵ „ce stau în fruntea tuturor mişcărilor muncitoreşti din oraş”⁶, precum şi asupra manifestelor de propagandă comunistă ce se găseau la sediul Comisiei locale a sindicatelor, poliţia şi siguranţa locală cereau ca forurile lor superioare să intervină pe lângă Ministerul Justiţiei „pentru a se lua măsuri de desfiinţare a sindicatelor respective”⁷.

În afara tendinţei de lichidare brutală a activităţii desfăşurate pe linia intereselor muncitorimii, un loc important îl ocupau la Piatra-Neamţ încercările de diversiune pe care le făceau patronii, sprijiniţi de autorităţi, pentru a împărţi pe muncitori după criteriile străine de interesele lor de clasă. Scopul care se urmărea prin crearea în judeţul Neamţ, cu ajutorul bandelor Ligii apărării naţional-creştine, a unei „obşti” cu caracter naţionalist, era clar arătat într-o adresă a Inspectoratului de poliţie din Iaşi: „distragerea muncitorilor de sub influenţa sindicatelor care se ştie că activează pe baza programului comunist”⁸.

¹ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 884, f. 225, 231.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, dos. nr. 884, f. 231, dos. nr. 882, f. 7; fd. 69, dos. nr. 457, f. 1, 2, 11.

⁴ Arh. st. Iaşi, fd. Parchet general Iaşi, dos. nr. 557, f. 155—159; Arh. C.C. al P.C.R., fd. 69, dos. nr. 6475, f. 1, 2.

⁵ *Ibidem*, f. 1.

⁶ *Ibidem*, f. 1, 2, 11.

⁷ *Ibidem*, f. 11.

⁸ Arh. st. Piatra-Neamţ, dos. nr. 23 (corespondenţă cifrată), doc. 15041.

Clasele exploatare din țara noastră au încercat adesea să folosească organizațiile naționaliste și apoi pe cele deschise fasciste, în lupta directă sau mascată dusă împotriva muncitorimii și a avangărzii sale. Neavând o bază de masă, cu toată demagogia deșănțată care însoțea activitatea lor, aceste organizații n-au putut servi decât în foarte mică măsură principalul scop pentru care au fost înființate și sprijinite de regimul burghezo-moșieresc din România.

În acest cadru general pe care l-am schițat se desfășura și activitatea muncitorilor de la fabrica de hirtie. Majoritatea lor erau membri ai Sindicatului unitar. De la înființarea sa, acest sindicat și-a câștigat încrederea muncitorilor prin felul în care a militat pentru apărarea intereselor lor vitale.

Linia hotărâtă, revoluționară, în atitudinea muncitorilor era imprimată de comuniștii care activau în sindicat. După scoaterea P.C.R. în afara legii, Sindicatele unitare au rămas un timp principala organizație legală a oamenilor muncii, acționând sub conducerea partidului revoluționar al clasei muncitoare. Conducerea de către comuniști a luptelor economice zilnice ale muncitorilor asigura orientarea lor revoluționară, le dădea un caracter din ce în ce mai organizat. După ilegalizarea partidului, pe baza indicațiilor primite din partea Regionalei P.C.R. Moldova, privind îmbinarea muncii ilegale cu cea legală, s-a acordat o deosebită atenție muncii sindicale și sarcinilor ce reveneau comuniștilor în această privință. Ei desfășurau o largă activitate de educare politică a muncitorilor, insistând mai ales asupra problemelor ce priveau relațiile cu patronii fabricilor. Un rol deosebit îl-a jucat în acești ani C. Ivănuș, membru al C.C. al P.C.R., care avea misiunea de a organiza și conduce luptele muncitorilor din această parte a țării. Activitatea lui C. Ivănuș a avut o mare importanță pentru îndrumarea maselor largi de oameni ai muncii din nordul Moldovei.

La Piatra-Neamț, C. Ivănuș, care se bucura de o mare popularitate în rândurile muncitorilor, era neîncetat supravegheat de poliția și siguranța locală. Pentru activitatea sa neobosită de îndrumare și organizare a luptei muncitorilor, a sindicatelor lor, el a fost deseori arestat de organele de represiune din Piatra-Neamț¹, învinuirile ce i se aduceau fiind cam totdeauna aceleași: propagandă comunistă, împărțire de manifeste muncitorilor din fabricile orașului, îndemn la grevă, răspîndirea în rândurile sindicatelor din Piatra-Neamț a materialelor primite din partea C.G.S.U.² etc.

Prin activitatea lor curajoasă și plină de abnegație, pentru apărarea intereselor celor ce muncesc, comuniștii și-au câștigat un deosebit prestigiu în rândul maselor muncitoare. La Piatra-Neamț, ca în întreaga țară, încrederea crescîndă a muncitorilor în Partidul Comunist s-a manifestat și prin aceea că în conducerea sindicatelor au fost aleși numeroși comuniști. Prin intermediul comuniștilor care activau în cadrul Sindicatelor unitare, P.C.R. a realizat conducerea și îndrumarea luptei muncitorilor

¹ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 69, dos. nr. 6457, f. 2.

² *Ibidem*, f. 2. 11.

pentru apărarea drepturilor lor. La Piatra-Neamț, comuniștii luau parte la adunările sindicale și ajutau concret sindicatele să ia hotărâri juste și să mobilizeze pe muncitori pe calea luptei revoluționare. Activitatea lor a contribuit la creșterea influenței Sindicatelor unitare în rândul maselor muncitoare. Adresându-se acestora, organul central al Sindicatelor unitare le arăta că „încheierea frontului unic pe întreaga țară, pentru cucerirea revendicărilor economice, contra ofensivei patronale și pentru apărarea existenței sindicatelor se impune cu o necesitate de fier”¹.

În anul 1924, cei peste 400 de muncitori ai fabricii de hîrtie din Piatra-Neamț au cerut încheierea unui contract colectiv, dar direcția fabricii a refuzat. Drept urmare, muncitorii au declarat grevă și au silit-o, în cele din urmă, să accepte încheierea contractului. Prin clauzele acestui contract, muncitorii fabricii au impus patronilor ziua de lucru de 8 ore, s-au reglementat condițiile de muncă, iar direcția trebuia să plătească sindicatului muncitorilor suma de 1 000 000 de lei, cîte un sfert de milion pe an, pînă la acoperirea întregii sume, pentru magazinul de consum al sindicatului². După terminarea grevei, patronii n-au înțeles să respecte condițiile contractului impus de muncitori. Acțiunile repetate ale muncitorilor i-au obligat, însă, să renunțe la aceste încercări. În anul 1925, o dată cu expirarea contractului, patronii au vrut să împiedice reînnoirea lui, dar, sub presiunea muncitorilor, el a fost prelungit pînă în iunie 1926³. Cu toate acestea, direcția a început, conform vechilor practici, o serie întreagă de provocări, cu scopul de a intimida pe muncitori și a-i determina să renunțe la contractul colectiv. La aceste încercări, muncitorimea fabricii a răspuns prin hotărîrea de a-și apăra contractul colectiv cu orice preț. Pentru muncitorime, contractul colectiv reprezenta o importantă armă de apărare contra samavolniciei patronilor. Încheind an de an contracte noi, muncitorii aveau posibilitatea să obțină satisfacerea unor revendicări legate de nevoile lor de fiecare zi. Problema contractului colectiv al muncitorilor fabricii de hîrtie din Piatra-Neamț s-a aflat în atenția conducerii Sindicatelor unitare. Un delegat din partea conducerii C.G.S.U. a participat activ la ședințele și adunările în care erau dezbătute de muncitori chestiunile privitoare la contract⁴.

La data de 13 mai 1926, în preajma expirării contractului, muncitorii fabricii, răspunzînd chemării conducerii sindicatului revoluționar, s-au întrunit într-o largă adunare în sala Comisiei locale a sindicatelor⁵. Cu această ocazie, analizîndu-se felul în care fusese aplicat contractul colectiv, s-a constatat că direcția fabricii nu și-a respectat obligațiile asumate, nici în privința acordării de sporuri individuale la salariile muncitorilor, nici în privința achitării sumei de 1 000 000 sindicatului pentru organizarea economatului muncitoreș⁶. În fața acestei situații, adunarea generală a muncitorilor de la fabrica de hîrtie a hotărît să înainteze di-

¹ „Viața muncitoare”, 1 aug. 1926.

² Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 268.

³ „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁴ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 885, f. 189.

⁵ *Ibidem*, fd. 5, dos. nr. 793, f. 268; „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁶ *Ibidem*.

recției un memoriu care cuprindea și acele clauze ce nu fuseseră îndeplinite de patroni prin contractul din anul precedent¹. Cererile principale ale muncitorilor erau concretizate în următoarele 10 puncte :

1. achitarea globală a sumei de lei 1 000 000² ;
2. direcția fabricii să nu se amestece în organizarea și conducerea economatului lucrătorilor ;
3. 8 ore reale de lucru ;
4. spor de salariu de 50%³ ;
5. în zilele de sâmbătoare obișnuite, în care celelalte fabrici nu lucrează, să se plătească salariu dublu ;
6. să se respecte demnitatea omului ;
7. toate orele suplimentare să fie plătite cu 50% în plus ;
8. fracțiunile de bani existente pe lista de plată să fie vărsate către casierul sindicatului ;
9. lucrătorii să nu fie concediați fără prealabila cercetare a cazului de către delegați ;
10. să fie respectat articolul 33 din legea sindicatelor profesionale cu privire la delegații lucrătorilor⁴.

Delegația muncitorilor, cu împuterniciri depline de a-i reprezenta, era compusă din nouă inși, în fruntea cărora se afla secretarul Comisiei locale a Sindicatelor unitare⁵.

Revendicările prezentate dădeau grevei, nu numai un caracter economic, ci și unul pronunțat politic, dovedind din plin influența puternică pe care o aveau comuniștii în rândurile muncitorilor. De pildă, printre cererile care au fost înaintate direcției fabricii de către delegații muncitorilor se aflau și acestea : recunoașterea comitetelor muncitorești, contract colectiv, interzicerea angajării lucrătorilor fără avizul comitetului muncitoresc etc.⁶. În cadrul adunărilor și discuțiilor spontane care aveau loc printre muncitorii fabricii de hirtie, comuniștii, aflați în fruntea Sindicatului unitar, arătau că lupta pentru apărarea acestor revendicări trebuie să fie obiectivul lor principal. Toate aceste activități constituiau aplicarea practică a directivelor date Comisiei generale a Sindicatelor unitare prin circulara trimisă în întreaga țară, către comisiile locale și toate Sin-

¹ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 263, 281.

² Conducerea fabricii datoră această sumă sindicatului. Prin contractul colectiv încheiat la 28 mai 1925, muncitorii au renunțat la o parte din sporurile de salarii care li se cuveneau în mod individual, pentru a primi această sumă, cu care voiau să-și organizeze un magazin de consum, scăpând în felul acesta de specula cantinelor din jurul fabricilor. Deși trecuse un an, direcția nu și-a respectat obligațiile asumate (Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 268, 270).

³ Chiar presa care nu era de partea muncitorilor a trebuit să recunoască, referindu-se la insuficiența salariilor, că ele nu erau în raport cu costul vieții din Piatra-Neamț („Lumea“, 25 iun. 1926). „Muncitorii sînt obligați să-și ducă traiul în limitele unei sume de bani care se cheamă salariu, așa de puțin și ridicol. Nevoile lor sînt mari și apăsătoare“ („Reformatorul“, 5 iul. 1926).

⁴ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 263, 281, 282 ; Arh. st. Piatra-Neamț, fd. Prefectură, dos. Ordinea și Siguranța, f. 98 ; „Reformatorul“, 21 iun. 1926 ; „Lumea“, 18 iun. 1926.

⁵ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 268, 269.

⁶ *Ibidem*, f. 268, 281, 282 ; „Reformatorul“, 21 iun. 1926.

dicatele unitare, pentru pregătirea zilei de 1 Mai 1926¹. Cererile muncitorilor de la fabrica de hirtie se înscriau pe linia revendicărilor economice și politice care trebuiau apărate și sprijinite din toate puterile de către Sindicatele unitare².

Reprezentantul patronilor, directorul general al fabricii, a respins de la început revendicările muncitorilor³.

Privitor la mărirea salariilor, el a pretins că „direcțiunea este dispusă să vie în ajutorul lucrătorilor, dacă fiecare ar face cîte o cerere separată”⁴. Direcția urmărea prin aceasta să scindeze pe muncitori, să destrame puternicul lor colectiv. De asemenea, a refuzat să recunoască comitetul muncitoresc cu atribuțiile ce-i erau destinate, contractul colectiv etc. Ca justificare a poziției sale, direcția preciza că „acceptarea acestor puncte ar însemna, de fapt, sovietizarea fabricii”⁵. Neputîndu-se ajunge la o soluționare directă, cererile muncitorilor au fost înaintate la Inspectoratul muncii, regiunea a VII-a Bacău, care în ziua de 14 iunie a încercat o conciliere între cele două părți⁶. Cu această ocazie, direcția fabricii, renunțînd la intențiile sale, a arătat că este dispusă să primească cererile individuale ale muncitorilor, pe care le va satisface „în limita posibilităților și a meritelor fiecăruia”⁷. În aceste condiții, intervenția Inspectoratului muncii Bacău în conflictul de muncă început nu a dat nici un rezultat⁸. Căutînd să anihileze tratativele abia începute, reprezentantul direcției a adus la cunoștința delegației cele hotărîte : de a nu mai reînnoi contractele colective de muncă, de a nu mai lua în considerare cererile colective, ci numai pe cele individuale. Direcția a acceptat să dea 200 000 de lei pentru economat, dar punînd condiția participării sale la administrarea lui⁹, ceea ce nu putea fi admis de către muncitori. În consecință, s-a decis ca conflictul să fie supus unei comisii de arbitraj¹⁰. Refuzului direcției de a accepta cererile muncitorilor pe motivul că memoriul stipulează numai obligații pentru ea, muncitorii i-au opus hotărîrea lor de acțiune. La 14 iunie 1926 a fost convocată de către conducerea sindicatului o nouă întrunire în sala Comisiei locale a Sindicatelor unitare, pentru a se hotărî asupra atitudinii ce trebuia adoptată. Munca de propagandă, activitatea desfășurată de comuniști în interiorul fabricii, de la

¹ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 884, f. 97.

² *Ibidem*.

³ Arh. st. Piatra-Neamț, fd. Prefectură, dos. Ordinea și siguranța, 1926, f. 98 ; Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 270.

⁴ „Lumea”, 18 iun. 1926 ; „Reformatorul”, 21 iun. 1926, „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926. Direcția a refuzat să discute cu șeful delegației ales de muncitorii fabricii, secretarul Comisiei locale a sindicatelor, „motivînd” că „este străin și de fabrică și de interesele lucrătorilor” („Reformatorul”, 21 iun. 1926). Din același motiv, direcția afirma la început că refuză să discute memoriul de la 13 mai 1926, „întocmit de aceeași persoană” (*ibidem*).

⁵ „Reformatorul”, 21 iun. 1926.

⁶ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 269, 270, 282.

⁷ „Reformatorul”, 21 iun. 1926 ; „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁸ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 263, 266, 270, 282.

⁹ *Ibidem*, f. 269 ; „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

¹⁰ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 269, 270, 282.

om la om, pentru apărarea prin luptă a cererilor lor legitime, a avut un ecou favorabil în întreaga masă a muncitorilor. În urma raportului prezentat de delegația muncitorilor, a fost aprobată, în unanimitate, hotărârea de încetare a lucrului și declararea grevei¹. A doua zi, la 15 iunie 1926, muncitorii fabricii de hîrtie din Piatra-Neamț au declarat grevă². Direcția fabricii a anunțat imediat prefectura că la grevă au aderat majoritatea lucrătorilor³. Cu concursul prefectului, conducerea fabricii urmărea să obțină de la garnizoana orașului instalarea unui post militar în incinta fabricii, al cărui scop era de „a preîntîmpina eventualele tulburări și a da posibilitatea lucrătorilor dornici de muncă spre a-și relua lucrul“⁴. Ca în atîtea alte cazuri, cînd muncitorii declarau grevă și cereau condiții de muncă și de viață mai bune, guvernul militariza fabricile, silindu-i să lucreze în prezența armatei, burghezia folosind astfel, în mod direct, organele represive ale statului burghezo-moșieresc. Prefectul a acționat în conformitate cu interesele patronilor. Adresîndu-se în aceeași zi comandamentului garnizoanei din Piatra-Neamț, el a cerut acestuia o gardă de soldați⁵ sub comanda unui ofițer „care să păzească fabrica de hîrtie și mucava din localitate, spre a preîntîmpina desordinile sau alte incidente între patronii fabricii și lucrătorii greviști“⁶. Prin dispozițiile concrete primite, ofițerul comandant al găzii avea consemnul să împiedice manifestațiile din fabrică și împrejurimi și să faciliteze intrarea în incinta fabricii a eventualilor spărgători de grevă, în cazul cînd aceștia ar fi fost împiedicați de greviști⁷, iar garda urma să fie menținută pînă la terminarea grevei⁸. Imediat au fost trimise la Fabrica de hîrtie forțe militare și polițienești⁹. Totodată, s-a urmărit și intimidarea muncitorilor pe cale psihologică. Acest rol și l-a asumat presa burgheză, care a încercat demoralizarea greviștilor și derutarea opiniei publice, denaturînd realitatea, scriind mereu despre „nereușita grevei“, „bunăvoința direcției“, „mărirea salariilor“, „lipsa de unitate a greviștilor“¹⁰. Avînd sprijinul nemijlocit al autorităților, direcția a devenit tot mai dîrză în relațiile cu muncitorii, socotind că presiunea, intimidările și măsurile militare, laolaltă cu înșelăciunile, vor înfrînge solidaritatea și dîrzenia acestora. Ea a refuzat începerea tratativelor cu delegația muncitorilor, pretinzînd ca mai întîi să fie reluat lucrul și apoi să se trateze. Pe linia intimidării muncitorilor, la

¹ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 266, 269, 270.

² *Ibidem*, f. 263, 282; Arh. st. Piatra-Neamț, dos. cit., f. 98, 100; „Bacăul“, 20 iun.; „Reformatorul“, 21 iun. 1926.

³ Arh. st. Piatra-Neamț, fd. Prefectură, dos. cit., f. 100.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Privitor la efectivele militare existente în Piatra-Neamț în acei ani, vezi C. Mătașă, *op. cit.*, p. 33.

⁶ Arh. st. Piatra-Neamț, fd. Prefectură, dos. nenumțonat, f. 99.

⁷ *Ibidem*; dos. cit., f. 101.

⁸ *Ibidem*; în aceeași zi, prefectul anunța Ministerul Muncii și Ministerul de Interne despre începerea grevei și urmînd a nu da proporții faptului, amintea numai de cererea muncitorilor privind mărirea salariilor și pomenind despre începerea tratativelor pentru aplanarea conflictului „pe cale de împăciuire“ (Arh. st. Piatra-Neamț, dos. cit., f. 98). Greva a durat însă mai bine de o lună.

⁹ „Lumea“, 18 iun. 1926.

¹⁰ Vezi „Lumea“, 18. 25 iun.; „Reformatorul“, 21 iun. 1926.

cîteva zile după începerea grevei, direcția a publicat o înștiințare ultimativă prin care greviștii au fost somați să reia lucrul fără a pune nici un fel de condiții prealabile¹. Cum era și de așteptat, amenințările au fost însoțite de diversiuni care vizau spargerea solidarității în masa greviștilor. Dacă pînă la declararea grevei direcția fabricii refuzase „să dea măcar o centimă de spor de salar”², în momentul declarării acesteia au fost lipite afișe la fabrică și la cîrciumile din împrejurimi, fiind oferit un spor de salariu de sută la sută acelor lucrători care s-ar fi arătat dispuși să reia lucrul³. Muncitorii au luat cunoștință cu indignare de acest act provocator. Deși lupta era cu totul inegală, muncitorii nu voiau să cedeze în fața amenințărilor și terorii sau a celorlalte metode folosite de direcție⁴, ca : promisiuni, momiarea celor care ar fi consimțit să joace rolul spărgătorilor de grevă etc.

După o săptămîină de la încetarea lucrului, autoritățile reflectau cu îngrijorare la posibilitatea generalizării grevei în întregul oraș și raportau forurilor superioare că „conflictul de muncă de la fabrica de hîrtie din P. Neamț nu a fost aplanat și greva continuă”⁵. După alte opt zile, situația era aceeași, cu toată trădarea cîtorva elemente, care au jucat rolul de spărgători de grevă, încercînd să reia lucrul. Ei n-au reușit să antreneze masa muncitorilor la această ticăloșie. Unelte ale direcției, plătiți de aceasta pentru a face ca greva să eșueze prin provocare și diversiune, atît timp cît erau boicotați de mulțimea greviștilor ei nu puteau să pună singuri fabrica în funcțiune. Nici plecarea directorului la Viena, pentru a aduce de acolo specialiștii necesari punerii fabricii în mișcare⁶, nu s-a dovedit mai folositoare. Patronii au crezut apoi că vor putea folosi țărani din împrejurimi în locul greviștilor. Țărănimea muncitoare însă, cu toată sărăcia ce domnea în satele de munte, nu s-a lăsat înșelată de promisiunile fabricanților, sprijinînd în felul acesta lupta muncitorilor aflați în grevă.

În acest timp, nici muncitorii nu stăteau pasivi în fața încercărilor făcute de direcție și de autorități pentru a pune capăt grevei. Adresîndu-se, printr-un amplu manifest, muncitorilor și cetățenilor din orașul Piatra-Neamț și din întreaga țară⁷, Sindicatul unitar al Fabricii de hîrtie îi chema la solidarizare deplină cu greviștii. Se arăta oare erau condițiile lor insuportabile de viață și tot ansamblul împrejurărilor care i-au determinat să recurgă la grevă, manifestul înfîierînd totodată metodele direcției de combatere a luptei lor⁸.

Trecuseră trei săptămîni de cînd începuse greva, dar hotărîrea muncitorilor de a-și impune prin luptă revendicările lor vitale nu scăzuse. Ei au

¹ „Reformatorul”, 21 iun. 1926.

² Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 270.

³ *Ibidem*; rezultatul obținut, adică 13 oferte de la un număr de peste 400 de greviști, dovedea inconsistența acestei metode. Față de cele 13 elemente trădătoare, care prin acțiunea lor făceau jocul patronilor, masa muncitorilor a reacționat prompt, acestea fiind excluse din sindicat (*ibidem*).

⁴ „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁵ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 276.

⁶ „Reformatorul”, 5 iul. 1926.

⁷ Arh. C.C. al P.C.R., dos. nr. 793, f. 270.

⁸ *Ibidem*; „Reformatorul”, 21 iun. 1926.

trebuia să facă sacrificii serioase, să suporte numeroase privațiuni, pentru a putea rezista în această luptă inegală pe care o duceau cu patronii și complicii acestora. Planul patronilor de înfometare a muncitorilor și de zdrobire a puterii lor de rezistență nu a fost atins. Presa a consemnat că muncitorii, foarte solidari între ei, și-au menținut punctul de vedere¹. Aproape zilnic aveau loc adunări în care muncitorii își reafirmau hotărârea de a face cele necesare pentru reușita luptei lor². O atitudine foarte curajoasă au avut-o și muncitoarele greviste. În fiecare zi ele stăteau de gardă în jurul fabricii, muncitorii fiind în felul acesta la curent tot timpul cu cele ce se petreceau, nepermițând direcției să organizeze acțiuni ostile. Această activitate a greviștilor nu a putut fi împiedicată de armata care staționa în fabrică. Lupta pe care o duceau muncitorii fabricii de hârtie pentru apărarea drepturilor lor era a întregii muncitorimi din orașul Piatra-Neamț. Înfrângerea greviștilor ar fi atras introducerea la toate fabricile din oraș a unui regim de 12 ore de muncă³, care urma să fie pus în aplicare imediat după înaugurarea lui la fabrica de hârtie. Conștientă de acest lucru, muncitorimea din Piatra-Neamț a venit în ajutorul greviștilor, ajutându-i materialicește prin Comisia locală a sindicatelor⁴.

Atât prin durata și intensitatea ei, cât și prin problemele ridicate, greva muncitorilor de la fabrica de hârtie a depășit cadrul localității în care se desfășura. Imposibilitatea în care se aflau comuniștii de a acționa deschis, dată fiind ilegalizarea partidului, n-a însemnat lichidarea acțiunilor muncitorești. În cazul grevei de care ne ocupăm, tot comuniștii au fost aceia care, acționând în cadrul conducerii sindicatului, și comitetului de grevă, au insuflat masei muncitorilor încredere în victoria luptei lor. În toate fazele grevei, sfatul și îndrumarea comuniștilor au fost elemente hotărâtoare, atât în privința atitudinii masei greviștilor, cât și a poziției adoptate de delegații lor în tratativele cu patronii. Totodată, ei au depus toate eforturile pentru a obține ajutoare materiale pentru greviști, asigurându-i, în felul acesta, de sprijinul proletariatului din țară. Activitatea comuniștilor și a celorlalte elemente revoluționare se desfășura în condiții foarte grele, datorită faptului că în orașul Piatra-Neamț poliția și siguranța îi puteau foarte ușor identifica, luând obișnuitele măsuri represive împotriva lor. Astfel, delegatul comitetului de grevă care fusese însărcinat a cere ajutoare bănești Consiliului general al Sindicatelor unitare era urmărit de siguranță ca unul dintre comuniștii care au depus o activitate susținută pentru începerea grevei⁵. După ce conducerea Sindicatelor unitare a trimis peste 60 000 de lei greviștilor⁶, „Viața muncitoare” a publicat un apel prin care cerea ca lupta muncitorilor de la Piatra-Neamț să fie sprijinită. „Ei luptă pentru apărarea zilei de muncă de 8 ore și a contractului colectiv, arată acest apel, iar lupta lor e lupta noastră”⁷. Dat fiind că lupta mun-

¹ „Reformatorul”, 5 iul. 1926.

² „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 292.

⁶ „Viața muncitoare”, 18 iul. 1926.

⁷ *Ibidem*.

citorilor din Piatra-Neamț se anunța de lungă durată, „Viața muncitoare“ cerea, în încheierea articolului *Eroica grevă din Piatra-Neamț*, publicat în numărul său din 18 iulie, întregului proletariat și în special celor mai puternice sindicate (metalurgice, petroliste etc.) să contribuie la stringerea fondurilor necesare ajutorării greviștilor. Chemarea lansată de ziar: „să asigurăm triumful grevei, să ajutăm pe greviști“ dovedea că muncitorii din Piatra-Neamț nu erau singuri în lupta lor¹. Se scotea în evidență, în felul acesta, că orice acțiune revendicativă a muncitorimii, din oricare punct al țării, constituia o parte din lupta pe care o ducea întreg proletariatul din România. Din partea Consiliului general al Sindicatelor unitare a venit, la 10 iulie, în Piatra-Neamț, pentru a lua legătura cu greviștii, un delegat al conducerii Sindicatelor unitare. Direcția fabricii, continuând a se menține pe linia adoptată de la începutul conflictului, a respins propunerile sale privitoare la satisfacerea revendicărilor celor aflați în grevă², urmărind neconținut același scop: greviștii să se oblige *individual* (sublinierea ns.) a continua lucrul, iar cei dovediți ca instigatori „să nu fie reprimiți“³.

Acestea erau principalele aspecte ale situației în orașul Piatra-Neamț la o lună după începerea grevei de la fabrica de hîrtie. Se punea problema: ce trebuia să se facă mai departe? Resursele materiale erau pe sfîrșite, cu toate că muncitorii primiseră ajutoare, atît din oraș, cît și din țară. În aceste condiții, continuarea grevei nu mai era posibilă. Astfel, după o lună și patru zile de la începerea ei, adică la 18 iulie 1926, greva a încetat și lucrul a fost reluat⁴. Ea nu s-a terminat prin victoria muncitorilor, în pofida dîrzeniei și a spiritului de sacrificiu de care ei au dat dovadă în tot acest timp. Rezultatul obținut, adică o oarecare mărire a salariilor, trebuie considerat ca insuficient. Coaliției dintre patroni și autorități, muncitorii ar fi trebuit să-i opună o grevă generală în Piatra-Neamț sau chiar în întreaga regiune. La aceasta însă nu s-a ajuns, creîndu-se astfel, pentru autoritățile civile și militare, posibilitatea de a-și îndrepta toate forțele numai împotriva muncitorilor de la fabrica de hîrtie. Deși ciocnirile cu patronii deveniseră tot mai frecvente, chiar din anii anteriori, ceea ce indica de fapt că se va ajunge la o luptă deschisă cu ei, totuși nu s-au pregătit fondurile necesare pentru a se putea rezista în condițiile unei încetări a lucrului de mai lungă durată. La Conferința Uniunii unitare metalo-chimice din România (pe lângă care erau afiliați muncitorii fabricii de hîrtie), ținută la București în zilele de 7—9 ianuarie 1927, s-a arătat că

¹ Cam în același timp cu greva de la Piatra-Neamț aveau loc numeroase acțiuni ale proletariatului din întreaga țară. În Moldova remarcăm mai ales puternicele greve ale muncitorilor de la fabricile „Buhuși“, „Textila Iași“, „Galați“, „Suceava“ etc., unde pe lângă mărirea salariilor, reducerea orelor de lucru etc., întîlnim ca revendicări permanente încheierea contractului colectiv, recunoașterea delegațiilor de ateliere etc. Aceste greve s-au terminat cu unele rezultate favorabile pentru muncitori (vezi „Opinia“, 23 apr. 1926, 15 mai 1926; „Viața muncitoare“, 11 mai 1926; „Desrobirea“, 29 apr. 1926; „Dimineața“, 28 mai 1927; Arh. st. Iași, Inspectoratul 8 industrial reg. Iași, dos. nr. 1026/26, f. 30; J. Benditer, D. Șandru, *op. cit.*, pp. 23, 24).

² „Viața muncitoare“, 18 iul. 1926.

³ Arh. C.C. al P.C.R., fd. 5, dos. nr. 793, f. 291.

⁴ „Lumea“, 19 iul. 1926.

greva de la Piatra-Neamț a fost una dintre puținele pierdute, acest lucru datorându-se și faptului că „nici o altă fabrică de hîrtie nu era organizată”¹. Acest din urmă fapt a avut repercusiuni negative, în primul rînd, pentru muncitorii fabricilor² respective, dar, pe de altă parte, a contribuit și la nereușita grevei de la Piatra-Neamț. Fără îndoială că posibilitatea de a antrena concomitent și pe muncitorii celorlalte fabrici de hîrtie din țară ar fi dat ajutor luptei începute la Piatra-Neamț. De această situație se făcea vinovată conducerea Uniunii de breaslă și a Sindicatelor unitare, care nu rezolvase problema organizării muncitorilor de la fabricile de hîrtie din întreaga țară.

Ajutorarea greviștilor de la Piatra-Neamț a fost un lucru pozitiv, dar aceasta nu s-a dovedit suficientă pentru reușita grevei. În locul încercărilor de mediere făcute de delegatul C.G.S.U., care s-au dovedit inutile, dată fiind atitudinea patronilor, era mai firesc ca venirea acestuia în Piatra-Neamț să fi fost un sprijin pentru impulsionarea muncitorimii din oraș în vederea intrării ei în acțiune. Lucrul acesta n-a fost făcut și, astfel, lipsiți de acest ajutor, muncitorii de la fabrica de hîrtie au trebuit, în cele din urmă, să cedeze. Poziția adoptată de delegatul C.G.S.U., sosit în oraș în momentul culminant al desfășurării grevei, n-a fost întîmplătoare. Centrist inveterat, ajuns în conducerea Sindicatelor unitare, el a dat la Piatra-Neamț cuvîntul de ordine de a nu se încălca „legalitatea statului”, de a nu se ajunge la cuceriri deschise cu organele represive. Această linie, care a fost acceptată în cele din urmă de comisia locală, a izolat pe greviștii de la fabrica de hîrtie și s-a dovedit necorespunzătoare raportului de forțe ce se aflau în luptă, determinînd insuccesul final al grevei, a cărei evoluție pînă în acel moment nu lăsa să se întrevadă un asemenea sfîrșit. Limitarea grevei la fabrica de hîrtie a fost o serioasă greșeală. Dacă Comisia locală a Sindicatelor unitare s-ar fi hotărît pentru antrenarea tuturor muncitorilor din Piatra-Neamț în vederea realizării unei acțiuni comune, s-ar fi putut ajunge, credem, la un rezultat mai favorabil. În direcția aceasta nu s-a acționat (cu excepția manifestului care a fost lansat), așteptîndu-se prea mult directivele centrului, fără a se face o apreciere mai realistă a situației și a se acționa în consecință. Lipsa de inițiativă pe care a manifestat-o Comisia locală a Sindicatelor unitare, neopunîndu-se indicațiilor greșite, dezarmante, ale delegatului C.G.S.U., chiar dacă acesta venise cu împuterniciri depline, a contribuit de asemenea la eșecul grevei. Sfîrșitul grevei de la Piatra-Neamț oglindește astfel, evident, într-o anumită măsură, situația grea existentă atunci în cadrul P.C.R. și al unor organizații de masă, printre care și Sindicatul unitare, datorită activității nefaste a unor elemente oportuniste aflate atunci în conducerea partidului.

Trebuie totuși subliniat faptul că, în timpul grevei, lupta dintre muncitori și patroni a fost foarte îndîrjită, greviștii apărîndu-și revendicările timp de cinci săptămîni împotriva încercărilor patronilor de a-i în-

¹ „Viața muncitoare”, 22 ian. 1927.

² La fabricile de hîrtie „Letea”, „Scăeni”, „Bușteni”, „Cîmpulung” etc., muncitorii nu aveau contract colectiv, lucrau 12 ore pe zi și primeau salarii mai mici ca la Piatra-Neamț („Viața muncitoare”, 18 iul. 1926).

fringe prin folosirea aparatului represiv și utilizarea unor diversivni. Din această grevă, muncitorii din Piatra-Neamț au tras învățăminte pe care le-au folosit în luptele ce au urmat. Ei s-au convins din nou de faptul că dușmanii lor nu sînt numai patronii capitaliști, ci însuși statul burghezo-moșieresc care, prin organele sale represive, vine în ajutorul acestora și că numai lupta unită și organizată a muncitorimii poate birui această coaliție. Măsurile teroriste luate împotriva greviștilor, și în special împotriva conducătorilor lor, au făcut să crească ura muncitorilor împotriva exploataților.

Greviștii au inspirat teamă patronilor și autorităților prin hotărîrea cu care au acționat și și-au apărat delegații. Activitatea practică de zi cu zi, lupta pe care o duceau au pus pe muncitori în situația de a reflecta mai adînc asupra cauzelor insuccesului înregistrat și asupra modului cum vor trebui să lupte în viitor, să pregătească și să organizeze această luptă.

Fiecare grevă, arăta V. I. Lenin, „îmbogățește experiența întregii elase muncitoare; dacă greva reușește ea demonstrează forța unirii muncitorilor... dacă nu reușește ea determină discutarea cauzei eșecului și căutarea unor metode mai bune de luptă”¹.

Greva muncitorilor de la fabrica de hîrtie din Piatra-Neamț, care a avut loc în iunie—iulie 1926, a fost una dintre numeroasele acțiuni de luptă din perioada stabilizării relative a capitalismului, acțiuni care au devenit posibile în anii aceștia datorită întăririi neconținute a influenței partidului în syndicate². Activînd în mijlocul sindicatelor, comuniștii au antrenat pe muncitori la luptă împotriva exploatării, înfruntînd cu mult curaj măsurile represive ale statului burghezo-moșieresc.

Deși nu s-a terminat cu victoria greviștilor, această acțiune a constituit semnalul declarării unor conflicte de muncă și în cadrul altor fabrici de hîrtie din țară³, reprezentînd, în același timp, o experiență plină de învățăminte, care a folosit nemijlocit muncitorimii din Piatra-Neamț în anii care au urmat.

¹ V. I. Lenin, *Opere*, vol. II, E.S.P.L.P., 1956, p. 102.

² *50 de ani de la crearea C.G.S.R.*, Ed. C.C.S., București, 1958, p. 22—23.

³ La sfîrșitul anului 1926 intră în grevă muncitorii Fabricii de hîrtie din Cîmpulung, primii care au acționat după terminarea grevei la Piatra-Neamț (Arh. C.C. al P.C.R., id. 5, dos. 793, p. 343—349).